

Можарова К.П.

кандидат політичних наук,

доцент кафедри соціології та психології

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ КОНВЕНЦІЙНОГО ВИПЕРЕДЖЕННЯ: РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність дослідження процесу інституціоналізації політики конвенційного випередження обумовлена необхідністю створення дієвих інституційних механізмів протидії конфліктам. Для України ця тема особливо важлива як для вирішення внутрішніх проблем, так і у зв'язку із зовнішньополітичними викликами. При цьому без переведення політичної взаємодії у конвенційну площину та її інституціоналізації неможливо знайти адекватну відповідь на сучасні виклики національній та міжнародній безпеці.

Процеси інституціоналізації конвенціональної політичної діяльності є визначальними у суспільстві, яке характеризується динамічними змінами соціальних правил, норм та цінностей. Демократичні інститути посідають одне із головних місць у процесі керованих перспективних трансформацій, вони сприяють політичній стабільності, забезпечують відмову громадян від нековенціональних дій.

Специфіка інституціоналізації політики конвенційного випередження полягає у формуванні унікальних інституцій, наділених відповідною правосуб'єктністю з метою попередження можливих конфліктних ситуацій у політиці. У сучасних умовах на особливу увагу заслуговує інституціоналізація на міжнародному рівні. З одного боку, тільки міжнародні інститути та організації здатні вирішувати глобальні проблеми людства, а з іншого – вони самі потребують легітимізації, визнання національних урядів, обмеження власного суверенітету та ґрунтовного доктринального обґрунтування.

Практика міжнародної політичної інституціоналізації змінює усталений ординарний порядок легалізації легітимних колегіальних інклюзивних рішень, розширюючи його за рахунок стадії національної імплементації за допомогою визначених на національному рівні процедур. Так, відповідно до статті 8 Закону України від 29 червня 2004 р. № 1906-15 «Про міжнародні договори України», з останніми змінами від 20 липня 2014 р., згода України

«...на обов'язковість для неї міжнародного договору може надаватися шляхом підписання, ратифікації, затвердження, прийняття договору, приєднання до договору» [1].

Інституціоналізація політики конвенційного випередження потребує підвищення міжнародної кооперації з метою створення практично інтегрованих політичних механізмів локального, регіонального та глобального рівнів, спрямованих на випередження міжнародних конфліктів.

Вирішення такого завдання вимагає концентрації відповідних повноважень на найвищому рівні міжнародної політики задля виконання прогностичної функції інститутів конвенційного випередження та їх швидкого реагування на проблеми.

Міжнародна політика конвенційного випередження – це найбільш ефективна політично-процедурна матриця вирішення транснаціональних колізій. Мова йде не тільки про такі конфлікти, які виникають на зрізі інтересів декількох держав, а й тих, що виникають всередині однієї держави, однак за власною специфікою розвитку та наслідками набувають великого значення на міжнародній арені. Інституціоналізація політики конвенційного випередження має бути побудована з урахуванням наявного стану міжнародної політичної системи, динаміки та перспектив її розвитку, а також історичної ретроспективи. Останнє передбачає розуміння джерел конструювання унікального та екстенсивного за природою поля інституційної колегіальної правосуб'єктності, що реалізовувалась на засадах багатовимірного розширення інтернаціональної опосередкованої легітимності та вимагала формалізації в межах національної легалізації. Урахування історичних традицій щодо переваг конвенціональної чи неконвенціональної політичної поведінки дозволяє передбачити специфіку поведінки окремих держав у міжнародній політиці та їх представників у міжнародних організаціях.

З політологічної точки зору процес інституціоналізації політики конвенціонального випередження має власні особливості на національному та глобальному рівнях, обумовлених специфікою політичних інститутів національних держав та їх місцем у процесі глобалізації. Зокрема, І. Валлерстайн (автор світ-системного підходу) виокремлює країни ядра глобалізації, її напівпериферії та периферії [2, с. 162]. Безумовно, їх роль у процесі інституціоналізації політики конвенціонального випередження буде відрізнятися.

У процесі реалізації політики конвенціонального випередження використовуються такі методи:

- форсована інтеграція, яка передбачає прискорення ординарного інтеграційного процесу окремої держави у систему міжнародних відносин під впливом глобалізації за активної участі міжнародних організацій та інститутів. Наприклад, ЄС через ефективну діяльність потужних наднаціональних інститутів утворив навколо себе політичне «гравітаційне» поле, до якого залучаються нові країни;

- візуалізація конфлікту за допомогою новітніх інтерактивних інформаційних технологій (від супутникового зв'язку до мережі Інтернет), що дозволяє постійно відстежувати конфліктну ситуацію та фіксувати зростання/спад політичної та військової напруженості навколо певних осередків та заздалегідь передбачати ескалацію конфлікту;

- політична локалізація, що передбачає концентрацію зусиль багатьох акторів на одному конфлікті та акумуляцію необхідних ресурсів задля його вирішення, випередження стадії розростання та поглиблення з наступною нейтралізацією;

- політична інтерференція – накопичення політичного впливу декількох суб'єктів (зокрема, національних та наднаціональних політичних акторів), що здатні в умовах кооперації зусиль досягти більшого ефекту, ніж проста сума дій кожного з них щодо вирішення конфлікту, або випередження його ескалації.

У процесі інституціоналізації політики конвенціонального випередження важливо також враховувати специфіку міжнародних організацій, яка обумовлена метою їх утворення. Зокрема, до утилітарних відносяться міжнародні організації, сформовані переважно навколо захисту торговельних чи енергетичних інтересів країн-членів і мають метою створення системи відкритих картельних ринкових міжнародних угод. До подібних міжнародних організацій можна віднести: ОПЕС, GECF, АСЕА, Mercosul, NAMUR, ІАЕА, ін. Сегментовані міжнародні організації концентрують власні зусилля на підсиленні чи домінуванні інтересів окремої міжнародної групи. До таких організацій відносяться, наприклад, Балтійська асамблея, Союз арабського Магрибу, Союз задля Середземномор'я, Союз південноамериканських націй та інші. Отже, діяльність як утилітарних, так і сегментованих міжнародних організацій не сприяє інституціоналізації політики конвенціонального випередження.

Таким чином, інституціоналізація політики конвенціонального випередження передбачає кооперацію міжнародних суб'єктів не на засадах домінування інтересів окремого учасника, а з урахуванням інтересів всіх учасників.

Література

1. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-15 з останніми змінами від 20 липня 2014 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

2. Wallerstein I. The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century / I. Wallerstein // University of California Press : Vol. I – 1974 – 387р.

Погорська І.І.

доктор політичних наук, старший науковий співробітник

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА ТА ОБОРОНА: ОСОБЛИВОСТІ ПІДХОДУ ЄС В КОНТЕКСТІ «ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА»

Розпочинаючи реалізацію «політики сусідства» в 2002-2003 роках лідери Європейського Союзу очікували отримати нову геостратегічну реальність, створивши навколо себе «кільце безпеки і процвітання». Країнам, що межують з ним було запропоноване широке співробітництво у всіх областях за гаслом Романо Проді: «все, окрім інституцій» [1]. Тому не дивно, що політика сусідства завжди була одним із стратегічних пріоритетів стратегії безпеки в рамках загальної стратегії в розвитку ЄС. Тим більше, що ЄС далекий від повної стабілізації, як на його східному фланзі, так й його середземноморської периферії. На Сході ЄС прагнув зміцнення зв'язків з «новими сусідами» (Молдова, Україна, Білорусь, держави Кавказу) та формування прийнятної моделі відносин з Росією. Ця політика, проте, зазнала кризового впливу двічі: один раз з подіями в Грузії (2008 р.), другий у зв'язку з подіями в Україні (2014-2016 рр.). Поступово «Східне партнерство» стало перетворюватися в платформу політичної підтримки